

ACTIVITAT QUIRÚRGICA A L'HOSPITAL DE SANT JAUME D'OLOT DES DE L'ANY 1937 FINS AL 1939

Manuel CAHISA I MUR
Josep Mª COROMINAS I BARNADAS
Carles HERVAS I PUYAL

L'Hospital d'Olot ha tingut tres emplaçaments: Abans dels terratrèmols, després i un altre de posterior.

La primera notícia documental que tenim d'un hospital olotí és la d'un testament otorgat en 16 de les calendes de setembre de 1325 per Berengarius de Rechaco. La documentació del segon emplaçament ja data de l'any 1502. El tercer i definitiu emplaçament es deu a la generositat del notari Miquel Març que deixa la seva herència als pobres de la vila en forma d'un bon hospital; era l'any 1550. Va ésser un moment providencial ja que la ciutat d'Olot arribava a cotes bastant altes de riquesa i prosperitat.

D'ençà, l'hospital ha donat un servei insubstituïble pels habitants de la comarca. Ha patit tot tipus de joies i calamitats (epidèmies, terratrèmols, revolucions, guerres...) juntament amb la població. Una d'aquestes calamitats va ésser la guerra civil que va de 1936 fins 1939.

Pretenem donar una mostra del que va ésser l'activitat purament quirúrgica del servei de la "Clínica d'operacions" de l'Hospital. Hem buscat infructuosament la informació de tota la guerra civil, però solament hem trobat informació completa dels anys esmentats en el títol de la comunicació.

1937

La primera informació que trobem és d'un milicià ferit al front de guerra i portat a Olot per ésser atès a l'hospital amb data del 8 de gener de 1937; el seu nom és Mi-

quel Mata i Garriga, té 18 anys i és l'Olot. Se li varen treure sota anestèsia local tres fragments de casc de granada sota l'aponeurosi cranial, damunt de l'orella dreta i la regió temporoparietal. La curació és el resultat final.

Durant el transcurs d'aquest any seran dos més les ferides de bala que s'atendran a l'hospital. El 27 de juny i el 4 de novembre; en tots dos cassos el malalt va morir. La primera amb entrada per l'epigastri i la segona pel forat engonal amb hemorragia i embolia de la ilíaca. En el primer cas la tècnica anestèsica consisteix en un bloqueig del plexe solar i la segona en una raquianestèsia.

Al mateix any són quatre els refugiats de guerra que són operats (dos nens de 6 i 8 mesos i dos adults).

1938

Aquest any són vuit els refugiats de guerra operats, a més de dues ferides de bala sense problemes (les dues en el transcurs del mes de febrer) i d'una amputació de mà per l'explosió d'una granada.

1939

Les tropes franquistes entren en "La muy leal ciudad de Olot" el dia 7 de febrer. Fins aquest dia són quatre les intervencions que es fan: Una el tres, dues el cinc i una altra el tretze de gener.

El dia 5 de gener, el Doctor Joaquim Danés i Torras realitza l'última intervenció abans de passar a l'exili; es tracta d'una hèrnia crural.

Com ja hem esmentat anteriorment l'última intervenció abans de l'entrada dels nacionals és una fistula d'anús i la realitza el tretze de gener el Dr. Boguñà.

La primera intervenció que es fa ja en el "servicio de la clínica de operaciones del Hospital San Jaime", és una hèrnia engonal estrangulada i s'opera el dia 20 de febrer essent el cirurgià un metge militar, el Dr. Ley.

En el transcurs de l'any hi ha tres intervencions per

explosió o ferida de bala. Una d'elles succeeix a un nen de tretze anys amb ferida de bala penetrant a l'abdomen amb entrada per la regió periumbilical i sortida per la regió iliaca esquerra; s'opera sota anestèsia general amb èter (Ombredanne) arribant a l'exitus per peritonitis als cinc dies de la intervenció (que es va fer el dia primer d'abril). Les altres dues van ser degudes a explosió de bomba de mà i varen acabar amb l'amputació de l'extremitat superior.

Finalment, entre altres volem apuntar les següents conclusions:

1. Pels voltants del novembre de l'any 37 comença a funcionar a Olot un hospital de sang situat al col·legi dels escolapis. Essent aquest el motiu pel que no es veuen a l'Hospital Sant Jaume malalts traumàtics per ferides de guerra.
2. El Dr. Joaquim Danés i Torras és el cirurgià per excel·lència de l'hospital fins l'any 39 en el que emprèn el camí de l'exili. Passant aquest càrrec a mans del Dr. Genover, després de la guerra, que es cessat anteriorment del càrrec de metge interí de l'Hospital Sant Jaume per abandonament del servei des dels primers dies del moviment, segons consta en acte de l'ajuntament amb data desembre de 1936.
3. Voldríem fer esment del tipus d'anestèsia utilitzada. Com predomina l'anestèsia local i regional (82'25%) per sobre de la general. Eren temps heroics on l'anestèsia general es feia amb èter, l'aparell era l'Ombredanne i l'anestesista era la monja, més tard l'estudiant de medicina per més tard ser el practicant i finalment el metge especialista. A Olot i durant molts anys va fer les anestèsies un senyor que també es dedicava a fer cadires. No podem pas assegurar quin d'aquets dos era el seu treball principal.

BIBLIOGRAFIA

- Història d'Olot Els Edificis civils, Dr. JOAQUIM DANÉS i TORRAS (per publicar).
- Actes Ajuntament d'Olot. Assemblea 1936.
- Llibre registres operacions Clinica Dr. Fàbregas Hospital Sant Jaume d'Olot.

EXTRACCIÓ COSSOS EXTRANYS, BALES O METRALLA.....	2
GOLL	1
HIDROCELE	1
VARICOCELE	1
SUTURES OSSIES	1
RESECCIÓ OSSIA	2
ANUS ILÍAC	1
HEMORROIDES	2
HÈRNIES	12
HÈRNIES ESTRANGULADES	6
APENDICECTOMIES EN FRED	4
ENTEROANASTOMOSI	1
PART PROVOCAT DE PAUL DELMAS	1
INTERVENCIÓ D'ADLER-ALEXANDER	1
PERINEORRÀFIES	4
OVARIECTOMIES	1
HISTERECTOMIA SUBTOTAL	1
HISTERECTOMIA TOTAL	1
LAPAROTOMIES EXPLORADORES	3
EXTIRPACIÓ DE TUMORACIONS BENIGNES	2
RASPATS	2
FLEMÓ DIFÚS	1
TOTAL	51

HERNIA CRURAL	14
HERNIA INGUINAL	14
HERNIA UMBILICAL	1
HERNIES ESTRANGULADES	7
OBSTRUCCIÓ INTESTINAL	4
ESTENOSI URETRAL	1
FERIDA DE BALA	2
URETRITIS HEMORRÀGIQUES	2
VARICOCELE	2
ESTENOSI PILÒRICA	3
CISTOCELE	1
GASTRECTOMIA	2
HEMATOCELE	2
EPITELIOMA METASTÀSIC	1
AMPUTACIÓ DIT GROS MÀ	1
QUISTE MONYÓ MÀ DRETA	1
AMPUTACIÓ EXTREMITAT SUP.	1
AMPUTACIÓ EXTREMITAT INF.	2
COLPOPERINEORRAFIA	4
COS EXTRANY MÀ	1
APENDÍCITIS	4
QUISTE EPIDURAL	1
FISTULA TORÀCICA	1
TRAQUEOTOMIA	1
FISTULA ANAL	4
MASTECTOMIA	6
FERIDA CONTUSA PERINEO-ABDOMINAL	1
PERIODONTITIS	1
PARAFIMOSI	1
DIT EN MARTELL	1
HEMORROIDES	2

TOTAL 90

HERNIA INGUINAL	4
HISTERECTOMIA	4
HERNIA CRURAL	2
FISTULA ANAL	1
HERNIA ESTRANGULADA	3
AMPUTACIÓ EXTREMITAT SUP.	4
HEMORROIDES	1
OSTEOMIELITIS	2
QUISTE NUCA	2
ADENOFIBROMA	1
APENDICITIS	10
PERINEFRITIS	1
DESARTICULACIÓ DIT MÀ	1
FLEMO	6
ABSCÉS	3
URETROTOMIA	1
REGULARITZACIÓ MONYÓ EXTR. SUP.	1
TALLA VESICAL	1
TRAQUEOSTOMIA	1
FERIDA INCISA	2
HIDROCELE	2
FRACTURA DE CRANI	2
ABORTAMENT	1
GASTRECTOMIA	1
PLEUROTOMIA	5
NEO DE RECTE	1
TOTAL	67

	1937	1938	1939
<u>SEXE</u>			
HOMES	25	37	36
DONES	26	53	31
BENEFICENCIA	24	26	24
PARTICULAR	27	64	67
<u>TIPUS D'ANESTÈSIA</u>			
Loco-regional	22	60	25
Local	25	17	20
General	1	9	16
Troncular			1
Esplàcnica	2	2	
Paravertebral	1		
Sense anestèsia		2	5
<u>EDATS</u>			
1 m.			1
6 m.	1		
8 m.	1		
5-10 a.		1	6
11-20 a.	6	9	12
21-30 a.	10	8	13
31-40 a.	9	13	5
41-50 a.	11	18	18
51-60 a.	9	23	6
61-70 a.	3	14	5
mes de 70 a.	1	4	1

	1937	1938	1939
<u>DEFUNCIONS</u>	5	8	5
<u>OPERADOR</u>			
DANES	48	79	1
BORGONA	3	8	5
GENOVER			56
VAYREDA		3	4
LEY (Capità militar)			1
<u>AJUDANTS</u>			
ARBAT			1
CORTES	1		
GASSIOT			1
GENOVER		7	38
MILITARS			2
MIR	1	4	2
MORET	33	45	
NOGUERA	6	17	15
OLIVERES	1		
PONS			5
RIGAT	1		
SAU		1	
TRAVER		1	
VAYREDA	5	13	1
SENSE AJUDANT	3	2	2

	1937	1938	1939
<u>DOMICILI</u>			
AMER	1		
AMPOSTA		1	
ARGELAGUER		1	1
BARCELONA		7	
BEGUDA	2		
BESALÚ	1	2	1
BIANYA	1	1	1
CAMPRODON	2	1	
CANYA		1	1
CAPSECH		1	3
CASTELLFOLLIT		8	2
GIRONELLA		1	
HOSTALET D'EN BAS	1	3	
JOANETES	2	1	1
MIERES		4	
MALLOL			2
MONTAGUT	3	1	1
OLOT	30	39	34
RIUDAURA	1	1	1
LA PÍNYA		1	1
LES PLANES	1		
LES FRESSES		1	2
SANT JOAN LES FONTS	1	6	3
SANT FELIU PALLEROLS			3
SANT PRIVAT D'EN BAS		1	4
SANT ESTEVE D'EN BAS	1	1	1
SANT JAUME DE LLIERCA	4	5	2
SANT PAU			1
TORTELLÀ		1	1
VALLFOGONA		1	

NATURALS DE...

AMER	1	PUIGCERDA	1
ARGELAGUER	1	SABADELL	1
BAGUR	1	SALAMANCA	1
BARCELONA	2	SALLENT	1
BANYOLES	1	S.FELIU DE PALLEROLS	1
BEGUDA	2	S. JOAN LES FONTS	1
BESALU	1	SANTA PAU	4
BAS	1	VILALLONGA	1
BURGOS	1	ARBUCIES	1
CAMPRODON	1	CAPSECH	1
BIANYA	2	CARTAGENA	1
JOANETES	1	HOSTALET D'EN BAS	1
FUENTERRAVIA	1	FREIXENET	1
MALLOL	1	MONTAGUT	2
OLESA	1	MASSANET DE CABRENYS	1
OLOT	13	ORENSE	1

NATURALS DE...

ALGECIRAS	1	BATET	1
BARCELONA	1	BANYOLES	1
BEGUDA	1	BEUDA	1
BESALÚ	3	BAS	1
CUBA	1	CANTAVIEJA	1
CAPSEC	1	CASTELLFOLLIT	4
BIANYA	5	ASTÚRIES	1
CAMPILLO	1	HUESCA	1
HUELVA	1	JOANETES	1
LES PLANES	1	LES FRESSES	4
LA PINYA	2	GRANADA	1
MANLLEU	1	MADRID	1
HOSTALET D'EN BAS	3	MONTAGUT	4
MIERES	1	MÁLAGA	1
LA PERA	1	OIX	1
OLOT	19	LA CANYA	1
S. JOAN LES FONTS	2	S. JOAN ABADESSES	1
SANTANDER	1	S. JAUME DE LLIERCA	3
SALLENT	2	RIPOLL	1
TORTELLÀ	1	VIZCAYA	1
VALLFOGONA	1	PAMPLONA	1
TORROELLA DE MONTGRI	1		

1939

NATURALS DE...

ARGELAGUER	1	BEŞALU	2
BIANYA	1	CALELLA	1
CASTELLFOLLIT	3	CAPSEC	4
COGOLLS	1	JOANETES	1
LA PINYA	1	LES FRESSES	4
LAS PLANAS	1	MALLOL	2
MONTAGUT	1	MIERES	2
PUIGPARDINES	1	OLOT	20
SANT JOAN LES FONTS	5	SANT FELIU PALLEROLS	4
SANTA PAU	1	SANT ESTEVE D'EN BAS	1
SANT PRIVAT D'EN BAS	7	SANT JAUME DE LLIERCA	2
RIPOLL	1		

1937

GENER	5 (2) - 7 - 8 - 19 - 22 - 27
FEBRER	2 - 23
MARÇ	2 - 9 - 11
ABRIL	25 - 27 - 29
MAIG	25
JUNY	1 - 2 - 10 - 11 - 22 (2) - 30
JULIOL	13 (2)
AGOST	10 (2) - 17 - 26
SETEMBRE	2 - 5 - 14 - 16 - 27
OCTUBRE	6 - 12 - 20 - 26
NOVEMBRE	5 - 11 (2) - 14 - 16 - 20 - 23 - 24 - 27
DESEMBRE	3 - 6 - 12 - 20

1938

GENER	2 - 9 - 14 - 26 - 31
FEBRER	4 (2) - 8 - 10 - 14 - 16 (2)
MARÇ	9 - 10 - 12 - 16 - 18
ABRIL	21 - 23 - 26
MAIG	10 - 12 (2) - 13 - 14 - 18 - 22 - 28 - 29 - 30 31
JUNY	3 - 4 - 6 - 8 - 14 - 16 (3) - 18 - 19 - 24 - 30
JULIOL	5 (2) - 8 - 10 - 23 - 26 - 31
AGOST	9 (2) - 13 - 19 (2) - 25
SETEMBRE	6 (2) - 7 (2) - 13 - 15 - 17 - 22 (2) - 30
OCTUBRE	3 - 4 - 11 (3) - 12 - 17 - 19 - 22 - 29
NOVEMBRE	1 - 2 (3) - 3 - 19 - 21 - 22 - 25 - 30 (2)
DESEMBRE	2 (2) - 15

1939

GENER	5 (2) - 4 - 13
FEBRER	20 - 25
MARÇ	
ABRIL	1 (2) - 16
MAIG	5 (2) - 10 - 13 - 16 - 19 - 23 (2)
JUNY	19 - 20
JULIOL	4 - 5 - 8 - 21 - 24 - 31
AGOST	2 (2) - 4 - 9 - 10 (2) - 11 (2) - 18
SETEMBRE	3 - 2 (3) - 5 - 15 - 26 - 29 (3)
OCTUBRE	5 - 11 - 14 - 19 - 20 - 23
NOVEMBRE	3 (2) - 9 (2) - 24 - 25 - 29 (2)
DESEMBRE	4 - 13 - 14 - 15 - 16 - 16 - 19 (2) - 30